

DRØMME

Tekst: Pia Skogemann

Hvis man spurgte alle jungianske analytikere i verden om, hvad de anså for det vigtigste ved den analytiske psykologi, ville de fleste – måske alle – svare: den symbolske tilgang. Jung betragter ikke symbolet som en allegori eller et tegn, men i dets egentlige betydning som den bedst mulige måde at beskrive og formulere et objekt, som ikke er fuldstændigt kendt, men ikke desto mindre findes.

Symbolet, skriver Jung, er kun levende, så længe det er fyldt med mening (Jung 1971 s.474). Den symbolske tilgang er derfor først og fremmest en opfattelse af verden, som tilskriver mening og betydning til begivenheder, små som store, og som tillægger denne mening en større værdi end blot de rene kendsgerninger (Jung 1971 s.476).

Der er selvfølgelig overgange mellem metaforer og egentlige symboler. Min mormor fortæller i sine erindringer, at hun som 16-årig arbejdede i buffeten på et Vesterbro hotel. En gæst bemærker til værten: "Du har en rose i din have, August, og du plukker den ikke." (Cederholm 1975 s.101). Læseren er ikke i tvivl om betydningen af metaforen, for min mormor hed Rosa og var gudesmuk, men den unge pige var uskyldig og forstod det – endnu – ikke.

Men rosen i kristen sammenhæng symboliserer også både Jesus og hans mor, Jomfru Maria, som den rosenbusk, han voksede frem af. I den katolske verden er der gennem århundreder dannet en meget righoldig symboldannelse omkring hendes skikkelse, som peger langt ud over, hvad der står i evangelieteksterne.

KLINISK ARBEJDE MED DRØMME

Den symbolske tilgang i den analytiske psykologi bliver særdeles vigtig, når det kommer til det kliniske arbejde med drømme. For Jung var det tydeligt, at det

Stefan Lochner: Madonna im Rosenhag, 1450. Wallraf-Richartz-Museum Köln.

ubevidste simpelthen udtrykker sig i billeder. Derfor havde han også indvendinger mod Freuds *Drømmetydning* og formulerede dem i deres brevveksling, endnu inden de havde mødt hinanden. Drømme var ikke altid ønskeopfyldende, de var heller ikke altid infantile, og de var heller ikke maskerede, mente Jung modsat Freud.

Da Jungs og Freuds veje skiltes, havde Jung brug for ligesom at vaske tavlen ren, og det kom til udtryk i hans holdning til det drømmemateriale, hans patienter kom med.

”Jeg spurgte bare, ”Hvad falder dig ind i forbindelse med det?” eller ”Hvordan mener du, hvor kommer det fra, hvad tænker du om det?” Fortolkningerne syntes at følge af sig selv fra patienternes svar og associationer. Jeg ... hjalp simpelthen patienterne med at forstå drømebillederne af sig selv, uden at påklistre regler og teorier.” (Jung 1984 s.147).

Denne procedure eller teknik kaldte Jung for tilvejebringelsen af konteksten. Han sammenligner det med at dechiffrere en tekst, hvor der forekommer ukendte ord. Hvis man har en række forskellige tekster, hvor det ord forekommer, sker det ofte, at meningen bliver tydelig. Drømmen udtrykker sig naturligt, men i et sprog vi først skal lære. Hele det væv af associationer, der fremkommer ved at spørge ind til de enkelte dele af drømmen, kaldes amplifikation. Det betyder forstærkning og er forskelligt fra de frie associationer, som Freud benyttede sig af.

Gennem denne måde at arbejde på undersøger man også, hvordan drømmenes indhold er forbundet med bevidsthedens holdning. Jung taler om, at drømme kompenserer bevidsthedens holdning. Kompensation i denne forstand vil sige afbalancering, tilpasning og supplering. Det kan være, at drømmenes billeder er i voldsom modsætning til bevidsthedens indstilling og således kompenserer for en alt for ensidig indstilling. Men der kan også være en positiv understøttende retning, hvor drømmens billeder peger på nogle udviklingsmuligheder.

Endelig er det også frugtbart at undersøge drømmens struktur, som von Franz beskriver kortfattet i tre led: for det første *introduktionen* eller *ekspositionen*, dvs. drømmens scene og formuleringen af problemet, for det andet *peripetien*, dvs. historien som den folder sig ud, og til sidst *lysis*, som er løsningen eller måske katastrofe (Boa 1994 s.33f).

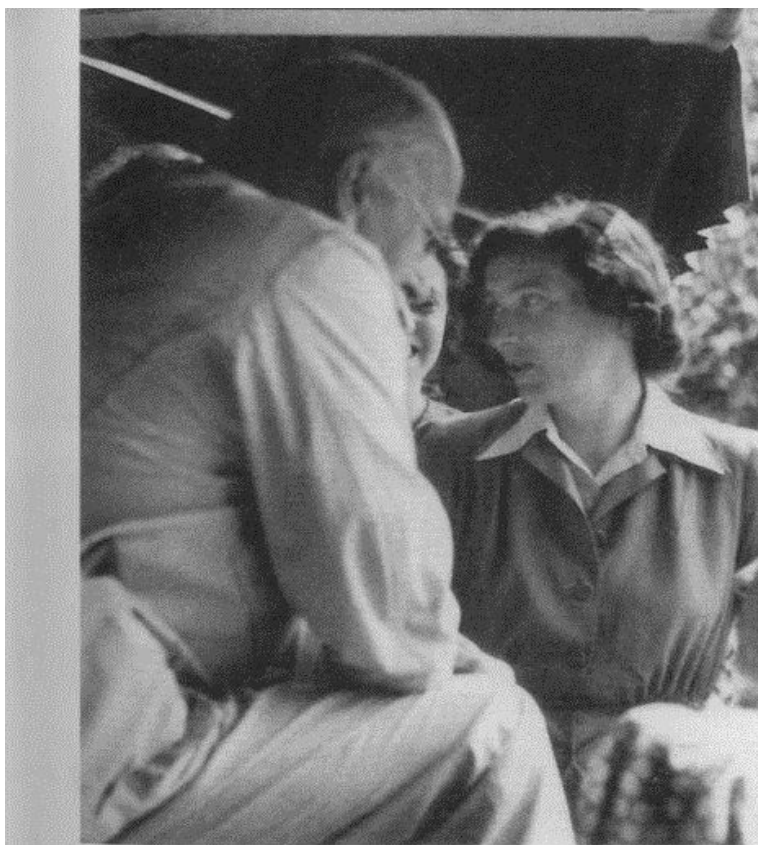
Rigtigt mange drømme folder sig meningsfyldt ud på denne måde, og man kan ofte godt komme et stykke vej på egen hånd med det ved at føre drømmedagbog og notere associationer, som jeg har prøvet at vise i *Dialog med dine drømme* (Skogemann 2003).

Nogle drømme er ligefrem selvforklarende som den følgende, som en ung mand havde: ”Sidste år gik jeg og tænkte på, hvordan jeg ville have det, hvis jeg droppede forholdet til min veninde. Så drømte jeg, at jeg gik og smed sten i vandet ved en strand. En hånd greb mig bagfra og en stemme sagde: ”Giv aldrig slip på det, du elsker.” Jeg vendte mig om, men der var ingen. Jeg bemærkede, at min hånd var hårdt knyttet. Jeg åbnede hånden og så et billede af min veninde. Så drømmen fortalte mig, at jeg ikke skulle opgive hende så hurtigt, og det har jeg heller ikke gjort.” (Boa 1994 s.15).

Sådan en autoritativ stemme i drømme forekommer ikke helt sjældent. Jung skriver om det (Jung 1977 s.38ff), at sådan en stemme har karakter af en endelig opsummering af en lang proces af overvejelser og argumenter – mere eller mindre ubevidste, som her hvor den unge mand tydeligvis er i tvivl om, hvorvidt han er klar til at binde sig. Den kan fx udgå fra en kaptajn, en højtstående militærmand, en læge, eller – som det er tilfældet med denne drøm – bare være en stemme uden skikkelse. Jung mener, at det er udtryk for et grundlæggende religiøst fænomen, selv om det sker for personer, hvis bevidste holdning ikke er spor religiøs. Jung antager, at sådan en stemme kommer fra et psykisk centrum, som ikke er identisk med jeget – nemlig det, han kalder selvet.

Ingen tvivl om, at det for den unge mand var en yderst vigtig drøm, som handlede om et betydningsfuldt valg

---

Jung og Marie-Louise von Franz. Fotoet stammer formentlig fra en Eranos konference ca. 1939.

i livet. Men der er også drømme, som synes at gå langt ud over det, der ligger lige for, og som kan være livsforandrende eller sætte en kurs for livet.

NEDSTIGNING TIL DØDSRIGET

I bogen, jeg citerede ovenfor, som er en samtalebog med Marie-Louise von Franz om jungiansk drømmefortolkning, spurgte Fraser Boa, om von Franz havde haft sådanne drømme selv. Hun svarede, at hun havde haft adskillige sådanne drømme, men den største

drøm, hun havde haft, drømte hun som 18-årig i 1933, da hun lige havde mødt Jung og havde hørt ham fortælle om en ung kvindes visioner. Hun forstod, at for Jung var den indre verden lige så meget en realitet som den ydre, og selv om det umiddelbart forekom hende sært, gav hun sig til at læse hans bøger, inden hun samlede mod til at bede ham om at komme i analyse. Hun havde således også læst, hvor megen vægt Jung lagde på drømme.

Drømmen er fra før, hun begyndte på analysen, og kan altså forstås som en initialdrøm, som somme tider viser hele analysens program. Drømmen fandt sted juleaften. Der var en meget lang mytologisk nedstigning i underverdenen. Man kunne kalde det en nedstigning til Hades, dødsriget, hvor von Franz fandt alkymiens mystiske vand og kom tilbage til verden med det. Da hun vågnede, var hun så dybt rystet, at hun i flere timer ikke kunne røre sig.

Da hun fortalte drømmen til Jung, sagde han bare, at han vidste, da han mødte hende, at hun havde noget at gøre med alkymi. Så hun og Jung tænker åbenbart, at drømmen primært lægger grunden til hendes lange samarbejde med Jung om

den alkymistiske symbolik. Som 18-årig kunne hun jo ikke vide, hvordan hendes fremtid skulle forme sig, begyndende med en doktorgrad i klassisk filologi, så hun cirka 10 år senere virkelig kunne være til nytte for Jung som oversætter, da han arbejdede med de middelalderlige alkymistiske tekster. Omkring 1943 overdrager Jung til Marie-Louise von Franz at forstå den komplette tekstudgivelse og oversættelse af *Aurora consurgens* (Haaning 2016 s.311), som indgår i rækken af Jungs samlede værker, men helt usædvanligt med von Franz på titelbladet som forfatter.

Det vigtigste symbolmotiv i drømmen er dog efter min mening ikke alkymi, men 'nedstigningen til dødsriget'. Rejsen til underverdenen er en myte, der findes i mange religioner fra hele verden. Det er sådanne motiver, som vi kalder arketyper – det vil sige, de tilhører menneskehedens erfaringer snarere end det enkelte individs.

Helten eller en guddom rejser til underverdenen eller til dødsriget eller bliver fx slugt af en hval og vender tilbage. Evnen til at komme ind i de dødes rige og at vende levende tilbage er et bevis på den klassiske helts usædvanlige status som mere end en dødelig. Nu skriver jeg 'helten rejser', men det ældste eksempel på en nedstigning til dødsriget, som vi kender, har faktisk en kvinde i hovedrollen. Det er den sumeriske gudinde Inannas nedstigning til dødsriget, en myte som er langt mere end 4000 år gammel.

Den mest kendte fortælling om nedstigningen i vores kultur er selvfølgelig den om Jesus – her citeret fra trosbekendelsen: "... nedfaret til dødsriget, på tredje dag opstanden fra de døde, opfaret til himmels, siddende ved Gud Faders, den Almægtiges, højre hånd, hvorfra han skal komme at dømmes levende og døde."

I mange stammesamfund har man haft helbredere, som vi under et kan kalde shamaner. Shamanen er den eneste i sit samfund, som kommer i kontakt med 'den anden verden', dvs. som kan kommunikere med forfædre/afdøde/ånder, og det sker ved ekstase og sjælerejse. Et symbol på forbindelsen til underverdenen er den hellige stolpe eller det hellige træ, som ofte kan knyttes til den unge shamans indvielse. Shamanen foretager helbredelser gennem sine rejser til den anden verden.

I den jungianske psykologi forstår vi motivet som en psykologisk kontakt med de dybere lag af det ubevidste, som kaldes det kollektivt ubevidste. Når vi applicerer denne idé på Marie-Louise von Franz' drøm, kommer man til at tænke på en egentlig kaldelse til at beskæftige sig med det ubevidste i dybden.

Da vi jo ved, hvordan det siden gik med von Franz, må man vel sige, at den fortolkning er godt understøttet af virkeligheden. Hun arbejdede i hele sit voksne liv som analytiker, og hun skrev ikke bare om alkymi, men er vel allermest kendt for sine bøger med fortolkninger af folkeeventyr, men også om drømme og en lang række andre emner.

LITTERATUR

Boa, Fraser: *The Way of the Dream. Conversations on Jungian Dream Interpretation with Marie-Louise von Franz*. Shambhala 1994.

Cederholm, Rosa: *Rosamin*. Gyldendal 1975.

Jung, CG: *Definitions in Collected Works 6*. Routledge & Kegan Paul 1971.

Jung, CG: *Erindringer, drømme, tanker*. Lindhardt og Ringhof 1984.

Jung, CG: *Psychology and Religion: West. Collected Works 11*. Routledge & Kegan Paul 1977.

Haaning, Aksel: *Jung. En stemme fra dybet*. Akademisk Forlag 2016.

Skogemann, Pia: *Dialog med dine drømme*. Lindhardt og Ringhof 2003.

Pia Skogemann, f. 1949, privat analytisk og psykoterapeutisk praksis siden 1978. Supervisor, lærer og tidligere og nuværende studieleder ved C.G. Jung Institutet København. Medlem af Dansk Psykoterapeutforening fra 1993. Forfatter til mange bøger og artikler.
